Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 6. detsember 2024
(OR. en)

16527/24

CYBER 360
TELECOM 369
COSI 231
COPEN 535
CSDP/PSDC 854
DATAPROTECT 347
RECH 534
HYBRID 146
IPCR 72
JAI 1814
RELEX 1549
POLMIL 420

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Delegatsioonid
Teema:	Nõukogu järeldused ENISA kohta

Delegatsioonidele edastatakse lisas nõukogu järeldused ENISA kohta, mille nõukogu võttis vastu oma 6. detsembri 2024. aasta istungil.

LISA

Eelnõu: nõukogu järeldused ENISA kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

1. TOONITAB, et ülemaailmse küberruumiga kaasnevad väljakutsed ei ole kunagi varem olnud nii keerulised, mitmekesised ja tõsised kui praegu, tulenevalt esilekerkivate küberohtude keerukusest, pidevalt muutuvast julgeolekukeskkonnast ja praegustest geopoliitilistest pingetest. Seetõttu peaksid EL ja selle liikmesriigid jätkama oma jõupingutusi kerksuse suurendamiseks, et praegused ja esilekerkivad ohud ja väljakutsed tõhusalt kindlaks teha ja nendega tõhusalt tegeleda; RÕHUTAB, et küberkerksuse suurendamiseks tehtavat tööd tuleks jätkata kogu ühiskonda hõlmava lähenemisviisi alusel; RÕHUTAB, et eelseisvatel aastatel peaksid EL ja selle liikmesriigid keskenduma selliste seadusandlike ja muude kui seadusandlike algatuste tõhusale elluviimisele, mis toetavad ja soodustavad kõiki meetmeid, mida on selles vallas seni võetud;

2. TULETADES MEELDE, et riigi julgeolek kuulub endiselt iga liikmesriigi ainuvastutusalasse, TUNNISTAB, et EL ja selle liikmesriigid on viimastel aastatel teinud märkimisväärset koostööd vajaliku institutsionaalse struktuuri loomiseks ja koostöövormide sisseseadmiseks kübervaldkonnas nii riiklikul kui ka ELi tasandil; PEAB TERVITATAVAKS erinevaid seadusandlikke ja muid kui seadusandlikke algatusi, mis on andnud ELile ja selle liikmesriikidele tugeva ja vastupidava, liidu üldist küberkerksust suurendava küberraamistiku. Kõnealust raamistikku on edasi arendatud, et see hõlmaks mitut kübervaldkonna aspekti: julgeolek, diplomaatia, õiguskaitse ja kaitse; MÄRGIB, et ELi küberturvalisuse ökosüsteemi kuulub suur hulk osalejaid, sealhulgas liikmesriikide küberturvalisuse asutused, võrgu- ja infoturbe koostöörühm (NIS CG), küberturbe intsidentide lahendamise üksuste (CSIRTid) võrgustik, Euroopa küberkriisiga tegelevate kontaktasutuste võrgustik (EU-CyCLONe), riiklike koordineerimiskeskuste võrgustik (NCC), Euroopa küberturvalisuse sertifitseerimise rühm (ECCG), komisjon, Euroopa välisteenistus, Euroopa Liidu Küberturvalisuse Amet (ENISA), küberturvalisuse valdkonna tööstuse, tehnoloogia ja teadusuuringute Euroopa pädevuskeskus (ECCC), liidu institutsioonide, organite ja asutuste küberturvalisuse teenistus (CERT-EU), Euroopa Kaitseagentuur (EDA) ja Europoli küberkuritegevuse vastase võitluse Euroopa keskus, kellest igaühel on oma osa kogu ELi hõlmava küberturvalisuse raamistiku rakendamises;

3. TUNNISTAB, et ENISA on viimase kahekümne aasta jooksul osutunud Euroopa küberturvalisuse ökosüsteemis väga väärtuslikuks üksuseks ja täidab üliolulist rolli, toetades aktiivselt liikmesriike ning ELi institutsioone, organeid ja asutusi küberturvalisuse poliitika elluviimisel ja väljatöötamisel, nende suutlikkuse ja valmisoleku suurendamisel, nende koostöös ning küberturvalisuse alase teadlikkuse ja sertifitseerimise edendamisel;

ÜLDISED POLIITILISED SOOVITUSED

4. PALUB komisjonil kasutada **küberturvalisuse määruse hindamist** võimalusena uurida, kuidas saaks selle abil keerulist küberökosüsteemi lihtsustada, suurendades seeläbi tulemuslikkust ja tõhustades ressursside kasutamist; KUTSUB seetõttu komisjoni ÜLES tagama, et ENISA volitus toetada liikmesriike ning ELi institutsioone, organeid ja asutusi on fokuseeritud ja selgelt määratletud ning sisaldab konkreetseid strateegilisi eesmärke ja prioriseeritud ülesandeid lisaks ülesannete ja pädevuste täpsemale jaotusele seoses teiste osalejatega; PALUB sellega seoses komisjonil vaadata läbi ENISA rolli ELi tasandil ja liikmesriikide vahel küberkerksuse tõhustamiseks tehtava operatiivkoostöö toetamises ja rolli seda veelgi tugevdada, võttes arvesse liikmesriikide pädevust selles valdkonnas; KUTSUB lisaks komisjoni ÜLES tugevdama ENISA nõuandvat rolli ekspertide ja tõenduspõhiste suuniste ja soovituste andmisel, võttes arvesse kehtivate ja tulevaste ELi seadusandlike ja muude kui seadusandlike algatuste elluviimist, tagades samas sidusa ELi küberturvalisuse raamistiku;

5. INNUSTAB samas vaimus komisjoni kaaluma ENISA rolli ühtlustamist seoses tegevustega, mis ei kuulu ameti põhiülesannete hulka; TOONITAB, et ENISA **vastutusvaldkondi on** hiljutiste seadusandlike algatustega, muu hulgas küberturvalisuse 2. direktiivi, küberkerksuse määruse ja kübersolidaarsuse määrusega, olulisel määral laiendatud; MÖÖNDES, et ENISA sai mõne nimetatud algatuse tulemusel lisaressursse, RÕHUTAB samas, et ENISA vastutusvaldkondade laiendamine ning küberohtude ja -väljakutsete ühe suurem keerukus on ametile ülesandeid märkimisväärselt lisanud ning **piisavad ressursid** – inimressursid ning rahalised ja tehnilised vahendid – peaksid seda kajastama, et ametil oleks täiel määral võimalik täita kõiki oma pädevusse kuuluvaid ülesandeid, ilma et see mõjutaks mitmeaastase finantsraamistiku üle peetavaid läbirääkimisi; sel eesmärgil KUTSUB komisjoni ÜLES liidu üldeelarve projekti koostamisel meetmeid prioriseerima ja seadma esikohale ülesanded, mis on seotud liikmesriikide toetamisega nende küberkerksuse ja operatiivkoostöö tõhustamisel ning liidu õiguse väljatöötamise ja rakendamisega;

ENISA TOETUS POLIITIKA VÄLJATÖÖTAMISELE JA RAKENDAMISELE

6. TULETAB MEELDE, et kehtivas küberturvalisuse õigusraamistikus on ENISA-le antud kogu ELis mitu väga olulist toetavat ja nõuandvat ülesannet; PEAB sellega seoses TERVITATAVAKS ENISA rolli **liikmesriikide abistamisel** seadusandlike ja muude kui seadusandlike algatuste tõhusal elluviimisel; KUTSUB ENISAt ÜLES jätkama tihedas koostöös NIS CG ja komisjoniga üldiste arvamuste ja analüüside pakkumist küberturvalisusega seotud praeguse õiguskeskkonna kohta; INNUSTAB ENISAt regulaarselt ja struktureeritud viisil jagama ja aktiivselt edendama tehnilisi suuniseid ja parimaid tavasid, aidates liikmesriike küberturvalisuse poliitika ja õigusnormide rakendamisel;

7. TUNNISTAB ENISA üliolulist rolli **Euroopa küberturvalisuse sertifitseerimise kavade** väljatöötamises, suurendamaks usaldust IKT-toodete, -teenuste ja -protsesside ning ka hallatud turbeteenuste vastu, pidades silmas küberturvalisuse määruse peatset sihipärast muutmist; RÕHUTAB, et liikmesriigid ja sektor tunnevad muret küberturvalisuse sertifitseerimise kavade valimise, väljatöötamise ja vastuvõtmise protsessi pikaajalisuse pärast; KUTSUB sellest tulenevalt komisjoni TUNGIVALT ÜLES kasutama küberturvalisuse määruse hindamist ära kui võimalust leidmaks viise, kuidas ELi küberturvalisuse sertifitseerimise kavade väljatöötamisel kasutada tõhusamat, riskipõhist ning läbipaistvamat ja kiiremat lähenemisviisi, RÕHUTADES samas liikmesriikide suurt tähtsust selles protsessis; TOONITAB lisaks, kui oluline on iga sertifitseerimise kava haldamise eest panna sõnaselge vastutus; TULETAB lisaks meelde, et ENISA peaks ettevalmistavate kavade koostamisel õigeaegselt konsulteerima kõigi asjaomaste sidusrühmadega, kasutades ametlikku, avatud, läbipaistvat ja kaasavat protsessi, ning et komisjon peaks vastu võetud kavade tõhususe ja kasutamise hindamisel pidama avatud, läbipaistvaid ja kaasavaid konsultatsioone; INNUSTAB ENISAt veelgi tugevdama koostööd andmekaitsekogukonnaga, eelkõige asjakohasel juhul Euroopa Andmekaitsenõukoguga, ja riiklike pädevate asutustega, pöörates erilist tähelepanu koostoime edendamisele tulevaste Euroopa küberturvalisuse sertifitseerimise kavade väljatöötamise kontekstis;

8. keerukast aruandlusraamistikust tuleneda võiva tarbetu halduskoormuse vältimiseks KUTSUB ENISAt ÜLES koostöös komisjoniga jätkama liikmesriikidega teabe vahetamist aruandlusmenetluse praktilise korra, lihtsustamise ja ühtlustamise kohta; TULETAB lisaks MEELDE oma üleskutset komisjonile kaardistada ENISA ja teiste asjaomaste ELi üksuste toetusel asjakohased aruandluskohustused, mis on sätestatud vastavates küber- ja digiküsimusi käsitlevates ELi õigusaktides; TULETAB MEELDE, et ENISA ja liikmesriikide vaheline teabevahetus tugineb usaldusel põhinevale suhtele, mille puhul turvalisus ja konfidentsiaalsus on tagatud kooskõlas küberturvalisuse määruse ning asjakohaste reeglite ja protokollidega ning peaks piirduma sellega, mis on teabevahetuse eesmärgil asjakohane ja proportsionaalne; TOONITAB, et andmeid ja teavet on vaja käidelda nõuetekohase hoolsusega;

9. PANEB RÕHKU asjaolule, et ENISA vastutab **küberkerksuse määruse kohase ühtse teatamisplatvormi** loomise ja haldamise eest; platvormil saab olema konkreetne operatiivne lisaväärtus, eelkõige selliste aktiivselt ärakasutatavate nõrkuste ja tõsiste intsidentide korral, mis mõjutavad digielemente sisaldavate toodete turvalisust. Võttes arvesse kõnealuse horisontaalse õigusakti laia kohaldamisala, peaks ühtne teatamisplatvorm olema tõhus ja turvaline vahend riiklike CSIRTide ja ENISA vahelise teabevahetuse hõlbustamiseks; sellest tulenevalt KUTSUB ENISAt TUNGIVALT ÜLES lisaks piisava inimressursi eraldamisele kiirendama põhiprioriteedina platvormi loomist, et tagada selle valmisolek küberkerksuse määruses sätestatud tähtajaks;

10. TUNNISTAB ENISA rolli **Euroopa nõrkuste andmebaasi** loomisel; andmebaasi eesmärk on suurendada läbipaistvust seoses nõrkustest teatamisega, tagades samal ajal tundlike andmete nõuetekohase käitlemise; võttes arvesse küberturvalisuse 2. direktiivi ülevõtmistähtaja lõppu, KUTSUB ENISAt TUNGIVALT ÜLES kiirendama kogu tööd, mida tuleb teha, et tagada kõnealuse andmebaasi tõrgeteta toimimine; KUTSUB samal ajal NIS CGd ÜLES ENISA abiga avaldama täiendavalt nõrkustest teatamist käsitlevaid suuniseid, põhimõtteid ja menetlusi;

11. TUNNISTAB, kui kasulik on ENISA **küberturvalisuse toetusmeede**, mis kujutab endast liikmesriikidele nende jõupingutuste täiendamiseks kättesaadavate küberturvalisuse teenuste kogumit, ning kui kasulikud ENISA kogemused, mis on saadud selle rakendamisel; sellega seoses TOONITAB, et ENISA-l peaks olema keskne roll ELi küberreservi haldamises ja toimimises; PALUB ENISA-l alustada vajalike teenuste ja nende kättesaadavuse kaardistamist kohe pärast kübersolidaarsuse määruse jõustumist, et muuta ELi küberreserv kõigis liikmesriikides nii kasulikuks ja kasutajate vajadustele vastavaks kui võimalik; PALUB ENISA-l pärast volituse saamist kaasata varakult ELi küberreservi loomise protsessi liikmesriigid, kogudes sisendandmeid nõutavate kriteeriumide kohta ja teavitades eelseisvatest hangetest; PALUB ENISA-l pärast volituse saamist tagada, et usaldusväärsete hallatud turbeteenuste osutajate valimise protsess on läbipaistev, avatud, õiglane ja võimaldab osaleda kõigi liikmesriikide teenuseosutajatel, olenemata nende suurusest; TULETAB lisaks MEELDE, et ENISA on kohustatud andma põhjendamatu viivituseta välja koostalitlusvõimet käsitlevad suunised piiriüleste küberkeskuste jaoks;

12. RÕHUTAB, et **kujunemisjärgus tehnoloogiaid puudutavate suundumuste jälgimine** sellises kiiresti arenevas valdkonnas nagu kübervaldkond on väga oluline, et säilitada meie küberturvalisus ja seda veelgi suurendada; TUNNUSTAB tööd, mida ENISA on teinud, et juhtida üldsuse tähelepanu selliste tehnoloogiatega nagu tehisaru ja kvantarvutus kaasnevatele riskidele ja võimalustele, hõlbustades seeläbi praeguste probleemide paremat mõistmist; INNUSTAB ENISAt andma suuremat panust nende ülesannete täitmisse, aktiivselt propageerima oma soovituste elluviimist ning asjakohasel juhul nõustama ECCCd ja tegema sellega koostööd;

ENISA TOETUS LIIKMESRIIKIDELE KÜBERKERKSUSE JA OPERATIIVKOOSTÖÖ TÕHUSTAMISEKS

13. RÕHUTAB, et ENISA-l on **kahe ELi tasandil toimiva ja liikmesriikide juhitava küberkoostöö võrgustiku, CSIRTide võrgustik ja EU-CyCLONe, sekretariaadina** tähtis roll; TOONITAB ENISA väärtuslikku osalemist NIS CG töös, eelkõige erinevates töösuundades aktiivse tegutsemise ja neisse tehnilise panustamise kaudu; INNUSTAB ENISAt jätkama edaspidi nende võrgustike toimimise ja koostöö toetamist, sest need on liikmesriikide jaoks põhilised kanalid, mille kaudu erinevatel tasanditel koostööd teha;

14. KORDAB vajadust tõhustada ELi tasandil **ühist olukorrateadlikkust** – mis aitab suurendada ELi küberturvalisust – seoses küberintsidentide avastamise, ennetamise ja neile reageerimisega; RÕHUTAB sellega seoses, kui oluline on ENISA tulevikusuundade analüüs, korrapärane aruandlus ja ohuhindamine, mis kõik aitavad parandada olukorrateadlikkust; INNUSTAB ENISAt tegema ELi tasandi olukorrateadlikkuse arendamisel liikmesriikidega tihedat koostööd; TUNNISTAB sellega seoses, et ENISA-l on koos CERT-EU ja Europoliga oluline roll nõukogu toetamisel talle olukorrast ülevaadete andmisega küberdiplomaatia meetmete kogumi kontekstis, täiendades ühtse luureandmete analüüsivõime (SIAC) pakutavat olukorrateadlikkust, ning RÕHUTAB vajadust luua erinevate, sealhulgas erasektori allikate põhjal terviklik ohupilt; INNUSTAB sellega seoses arendama edasi ENISA koostööd Euroopa välisteenistusega, eelkõige ELi luure- ja situatsioonikeskusega (INTCEN), võttes täiel määral arvesse nende vastavaid pädevusi;

15. TOONITAB, et komisjoni küberolukorra ja -analüüsi keskusel on komisjonisisene funktsioon ja keskus saab tuge koostööst ENISA ja CERT-EUga; selleks et luua maksimaalne koostoimepotentsiaal ja vähendada ELi küberökosüsteemi keerukust, KUTSUB komisjoni ÜLES küberturvalisuse määruse hindamise tulemusi ja küberturbe tegevuskava hindamist käsitlevaid arutelusid arvesse võtma, et ühtlustada komisjoni küberolukorra ja -analüüsi keskuse ülesandeid ENISA seotud ülesannetega; INNUSTAB komisjoni vältima ülesannete tarbetut dubleerimist, säilitades samal ajal ENISA keskse rolli panustamisel ühise olukorrateadlikkuse arendamisse liidu tasandil liikmesriikide toetuseks, võttes nõuetekohaselt arvesse nende riiklikku pädevust;

16. RÕHUTAB, et ühise olukorrateadlikkuse arendamine on liidu kui terviku õigeaegse ja tõhusa kriisiohjamise eeldus; TOONITAB, et ELi tasandil on **ulatuslikele küberturvalisuse intsidentidele reageerimisega** seotud mitmesugused olulised osalejad ning et selliste intsidentide korral toetavad liikmesriikide tõhusat koostööd peamiselt CSIRTide võrgustik ja EU-CyCLONe. ENISA-l on CSIRTide võrgustiku ja EU-CyCLONe sekretariaadina küberkriiside ohjamises suur tähtsus; KUTSUB komisjoni ÜLES kasutama küberturbe tegevuskava hindamist selleks, et nõuetekohaselt arvesse võtta lisaülesandeid ja -vastutusvaldkondi, mis on seotud ulatuslikele küberturvalisuse intsidentidele koostööl põhineva reageerimise väljatöötamise soodustamisega, samuti ENISA-le omistatud CSIRTide võrgustiku ja EU-CyCLONe sekretariaadi rolli ning talle hiljutiste küberturvalisuse alaste õigusaktidega antud rolli;

17. TOONITAB, kui tähtis on korraldada regulaarseid **küberturvalisuse õppuseid**, mis väga olulisel määral suurendavad ELi intsidentidele ja kriisidele reageerimise valmisolekut. TUNNISTAB, et ENISA on selles valdkonnas saanud liikmesriike toetades väärtuslikke ja ulatuslikke kogemusi; TUNNUSTAB ENISA olulist rolli küberturvalisuse õppuste planeerimisel, ettevalmistamisel, läbiviimisel ja hindamisel ning RÕHUTAB, et amet peaks jätkuvalt olema üks ELi tasandi keskseid osalejaid, võttes arvesse, et sellised õppused tuleks läbi viia struktureeritud raamistikele ja ühisele terminoloogiale tuginedes; KUTSUB ENISAt, CSIRTide võrgustikku ja EU-CyCLONe-t ÜLES kasutama olemasolevaid regulaarseid õppuseid ära kõige tõhusamal viisil, et testida ja tõhustada ELi kriisidele reageerimise raamistikku ning saadud õppetundidest võimalikult palju õppida;

ENISA KOOSTÖÖ TEISTE KÜBERÖKOSÜSTEEMIS OSALEJATEGA

18. KORDAB, et küberturvalisuse horisontaalse laadi tõttu on väga oluline **kõigi osalejate koostöö liikmesriikide ja liidu tasandil**, ning RÕHUTAB seetõttu, et üldise küberkerksuse suurendamine Euroopa tasandil nõuab samuti koostööd ENISA ja teiste asjaomaste kübervaldkonna üksuste vahel;

19. TOONITAB, et ELi institutsioonide, organite ja asutuste võime säilitada oma küberturvalisus on oluline ELi tasandi üldise küberkerksuse jaoks, kus CERT-EU-l on hindamatu roll; PEAB sellega seoses TERVITATAVAKS CERT-EU ja ENISA vahel sisse seatud struktureeritud koostööd ning INNUSTAB neid jätkama oma tihedat koostööd ka edaspidi;

20. saavutatud finantsautonoomia toel annab ECCC märkimisväärse panuse tugeva Euroopa küberturvalisuse valdkonna teadusuuringute, tööstuse ja tehnoloogia ökosüsteemi arendamisse, hõlmates tööjõu arendamise oskused kooskõlas oma volitustega; INNUSTAB ENISAt ja ECCCd jätkama oma tihedat koostööd, eelkõige seoses teadusuuringute ja innovatsiooni alaste vajaduste ja prioriteetidega, samuti küberoskustega, et suurendada liidu küberturvalisuse sektori konkurentsivõimet; PALUB komisjonil uurida, kuidas ENISA ja ECCC töös saaks täiendavalt suurendada koostoimet ning kuidas tegevust paremini ühtlustada, võttes arvesse nende vastavaid volitusi;

21. RÕHUTAB, et ohumaastiku kohta korrapärase ajakohastatud teabe esitamine aitab paremini kindlaks teha, milliseid meetmeid ja vahendeid on vaja, et küberkuritegevusega tõhusalt võidelda; MÄRGIB ÄRA lisaväärtuse, mida pakuvad ELi ühised küberteemalised hindamisaruanded (J-CAR aruanded), mis koostatakse ENISA, Europoli küberkuritegevuse vastase võitluse Euroopa keskuse ja CERT-EU ühistööna ning mis on juba andnud väärtusliku panuse erinevate probleemidega tegelemiseks, sealhulgas küberkuritegevuse vastu võitlemiseks; KUTSUB ENISAt ja Europoli ÜLES jätkama struktureeritud viisil koostööd ka edaspidi;

22. RÕHUTAB, et küberkaitse on küberruumist lähtuvate ohtudega tegelemise oluline ja pidevalt arenev element; RÕHUTAB, et ENISA peab suhtlema Euroopa välisteenistuse ja komisjoniga juhtumite puhul, kus ENISA roll on toetada ELi küberkaitsepoliitika elluviimist, tehes tihedat koostööd EDA, ECCC ja küberkaitsekogukonnaga; TOONITAB ENISA rolli tsiviilasutusena; RÕHUTAB, kui tähtis on süvendada ja ühtlustada ELis tsiviil- ja sõjandusvaldkonna koostööd kübervaldkonnas, sealhulgas näha ette nende kahe kogukonna ning ELi ja NATO rollide ja vastutusvaldkondade selge jaotus, austades täiel määral kaasamise, vastastikkuse, vastastikuse avatuse ja läbipaistvuse põhimõtteid, samuti mõlema organisatsiooni sõltumatust otsuste tegemisel; INNUSTAB ENISAt jätkama jõupingutusi, et seada sisse töökord NATO side- ja teabeagentuuriga;

23. ERGUTAB ELi jätkuvalt edendama meie ühiseid väärtusi ja ühiseid jõupingutusi ülemaailmsetel foorumitel, eesmärgiga kaitsta vaba, ülemaailmset, avatud ja turvalist küberruumi; RÕHUTAB, et küberohtude ja -intsidentide piiriülese laadi tõttu on vaja teha jõulist ja tõhusat koostööd mitte üksnes ELi tasandil, vaid ka **rahvusvaheliste organisatsioonide ja partneritega**; MÄRGIB, et rahvusvahelisel tasandil osaledes peaks ENISA keskenduma strateegilistele partneritele ja ELi kandidaatriikidele kooskõlas ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga; RÕHUTAB, et rahvusvahelisel tasandil osaledes peaks ENISA toimima kooskõlas oma volitustega ja küberturvalisuse määruse asjakohaste sätetega; TUNNISTAB vajadust täpsustada kooskõlas asjakohaste menetlustega ENISA rahvusvahelisel tasandil osalemist, tagades eelkõige, et ameti haldusnõukogu teavitatakse nõuetekohaselt ja õigeaegselt sellega seotud tegevusest; SOODUSTAB ENISA osalemist asjakohastes rahvusvahelistes küberturvalisuse alastes koostöövõrgustikes, sealhulgas sellistes organisatsioonides nagu NATO ja OSCE;

24. KORDAB, et EL ja selle liikmesriigid on korduvalt juhtinud tähelepanu lünkadele **küberturbeoskustes**; TULETAB MEELDE, et kõigile sidusrühmadele suuniste andmiseks on komisjon ja ENISA loonud ulatusliku ja üldise raamistiku, nagu Euroopa küberturbeoskuste raamistik, teatis küberturvalisusoskuste akadeemia kohta ja iga-aastane Euroopa küberoskuste konverents, ning INNUSTAB komisjoni ja ENISAt nendele algatustele tuginema, võttes eriti arvesse Euroopa digitaristu konsortsiumi (EDIC) üle käimas olevat arutelu; KUTSUB sellega seoses komisjoni ÜLES suhtlema EDICi loomisest huvitatud liikmesriikidega; TUNNISTAB, et volitused oskuste edendamiseks liidus on antud nii ENISA-le kui ka ECCC-le; KUTSUB ENISAt ÜLES prioriteedina toetama liikmesriikide jõupingutusi oskuste ja hariduse edendamisel, suurendama üldsuse üldist teadlikkust ja tegema vajaduse korral koostööd ECCCga;

25. TUNNISTAB, et ENISA on viimastel aastatel arendanud **koostööd erasektoriga**; TULETAB MEELDE, et kuna erasektor jälgib pidevalt küberohtude maastikul toimuvat, võib sektori kogutud teave aidata parandada ühist olukorrateadlikkust; INNUSTAB sellest tulenevalt ENISAt tihedas koostöös liikmesriikidega ja kõigi ELi üksuste üleselt tugevdama koostööd erasektoriga;

26. KUTSUB komisjoni ja ENISAt ÜLES kaaluma viise, kuidas tõhustada ENISA ja Euroopa **standardi**organisatsioonide koostööd; RÕHUTAB, et ENISA peab suurendama oma eksperdipanust Euroopa küberturvalisuse standardimise valdkonnas, muu hulgas võttes standardimistegevusega seoses järelmeetmeid ja osaledes selles tegevuses;

27. KUTSUB komisjoni ja ENISAt TUNGIVALT ÜLES uurima, kuidas ELi küberturvalisuse raamistiku toimimist veelgi optimeerida, võttes arvesse käesolevates järeldustes esitatud soovitusi ja ettepanekuid. Pidev koostöö, ülesannete ja ressursside prioriseerimine ning keeruka kübermaastiku lihtsustamine on peamised elemendid, mis aitavad praeguste ja tulevaste väljakutsetega toime tulla.